Zaza Müziği

Martin Greve
martingreve@gmx.de

Yayımlanma Tarihi:
5 Ekim 2025

İndirilme Tarihi:
05.11.2026

Önerilen Atıf: Greve, Martin (2025). Zaza Müziği. Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.x5b53 (Erişim Tarihi: 05.11.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Anadolu'da Zaza (Kırmanj–Dimilî) dili konuşan toplulukların müziği büyük ölçüde keşfedilmemiştir; bu nedenle müzik geleneklerine dair kapsamlı bir genel değerlendirme yapmak bugün hâlâ mümkün değildir. Sivas'tan Urfa'ya uzanan geniş coğrafyada dilin farklı lehçeleri konuşulmakta olup, hem müzik pratikleri hem de akademik çalışmalar önemli ölçüde çeşitlilik göstermektedir. En iyi bilinen gelenek, ağıtlar ile dini şarkıların belirgin biçimde öne çıktığı Dersim Zaza müziğidir. Daha doğudaki bölgelerde ise bazı müzisyenler ve repertuarlar kısmen tanınmakla birlikte, Sünni Zaza topluluklarının müziği hâlâ sistematik bir araştırmayı beklemektedir. "Zazalar"ın veya "Kürtler"in kendine özgü bir müzik diline sahip olup olmadığı yönündeki tartışmalı soruya, tarihsel kaynakların neredeyse tamamen yokluğu nedeniyle bugün akademik düzeyde yanıt vermek güçtür. Zaza şarkılarına dair bilinen en eski kayıtlar ancak yirminci yüzyılın ortalarına uzanmaktadır. Yüzyılın sonlarından itibaren ise Zaza müziği, göç, kentleşme ve müzik endüstrisinin gelişimi gibi etkenlerin sonucunda kayda değer dönüşümler geçirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ağıt, Alevi Müziği, Dersim, Laments, Music, Müzik, Zaza

---

Anadolu'da Zaza (Kırmanj-Dimilî) dili konuşan toplulukların müziği hâlâ büyük ölçüde keşfedilmemiştir; bu nedenle müzik geleneklerine ilişkin kapsamlı bir genel değerlendirme yapmak bugün için mümkün değildir. Dilin farklı lehçeleri, Sivas, Erzincan, Tunceli, Elazığ, Bingöl, Erzurum, Muş, Diyarbakır, Siirt, Urfa ve Adıyaman illerinin bazı bölgeleri de dâhil olmak üzere geniş bir coğrafyada konuşulmaktadır (Çağlayan 2016; Kaya 2011; Lezgin 2016; Özcan & Çağlayan 2019). Bu geniş bölgede müzik pratikleri de belirgin biçimde çeşitlenmekte ve yerelden yere önemli farklılıklar göstermektedir.

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

Günümüzde en iyi belgelenmiş repertuar, ağırlıklı olarak Zaza dilinin konuşulduğu merkez Dersim bölgesine aittir (Aslan 2010; Erdoğan 2023; Greve & Kızıldağ 2025 (baskıda); Greve & Şahin 2019; Önal 2021; Önder & Şenol 2018; Özcan 2003). Ancak bu bölge yalnızca dilsel özellikleriyle değil, aynı zamanda iki unsurla daha öne çıkmaktadır: Bunlardan en önemlisi, özellikle 1937-38 yıllarındaki katliamlarla şekillenen travmatik tarihtir. Dersim'in en belirgin edebî ve müzikal geleneğini, çoğunlukla tek başına ya da tembur veya Avrupa kemanı gibi enstrümanların eşliğinde icra edilen ağıtlar oluşturur. Günümüze ulaşan ağitların büyük bölümü, söz konusu şiddet yıllarındaki olayları konu almaktadır. En bilinen şair-ağıtçılar arasında Sej Qaji (yakl. 1871-1936), Weliyê Wuşenê Yimami (1889-1958), Alaverdi (1921-1983), Hüseyin Doğanay (1940-2005) ve Sait Baksi (d. 1943) yer alır (Cengiz 2010). 1937 öncesinde aşk ve benzeri temalara ilişkin şarkıların daha yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bölgede çoğu zaman enstrümansız icra edilen halk oyunu ezgileri de bilinmektedir. Çığ felaketleri veya aşiretler arası çatışmalar gibi diğer trajik olaylar da ağıtlara konu olmaktaydı. Dersim'de ölen akrabaların ya da tanıdıkların anısına ağıt bestelemeleri için tanınmış şair-şarkıcılara sipariş verilmesi de mümkündü.

Dersim'in bir diğer ayırt edici özelliği, yerel geleneklerle iç içe geçmiş **Alevi inancıdır**. Yirminci yüzyılın ikinci yarısına dek birçok dede (pir), cem ritüellerini tamamen Zaza dilinde yürütmüş ve bu dilde geniş bir dini şarkı repertuvarı icra etmiştir (Cengiz 2014). Bununla birlikte Türkçe ve hatta Kurmanci deyişler de aynı şekilde korunmuş ve günümüzde de söylenmeye devam edilmektedir.

Zaza lehçelerinin konuşulduğu komşu bölgelerde -örneğin Qerebel/Karabel (doğu Sivas), Karer (orta Bingöl) ve Varto-Hınıs hattında (Erzurum-Muş arası)- mevcut ses kayıtları ve araştırmalardan anlaşıldığı kadarıyla müzik gelenekleri büyük ölçüde Dersim'inkiyle benzerlik göstermektedir. Ağıtlar ve dini praktikler bu bölgelerde ortak bir zemin oluşturur; ancak **Dersim müzik estetiğinin karakteristik**

özelliği olan, travmatik tarih tarafından belirgin biçimde şekillenen derin melankolik atmosfer, komşu bölgelerde bu ölçüde görülmez. Bu bölgelerde Zaza dilindeki şarkılar çoğu zaman köy yaşamına, gündelik meselelere veya kişiler arası çatışmalara odaklanabilir. Genellikle aşk hikâyelerini konu alan dans şarkıları ise bölge genelinde yaygındır ve hem Zaza hem de Kurmanci dillerinde icra edilir (Şahin 2016). Bingöl'ün doğusu ve güneyi, neredeyse daima Kurmanci dilinde kılam söyleyen **dengbêj** geleneğiyle bilinir. Ayrıca Bingöl ve Varto'daki bazı Zaza dili konuşan dengbêjler de kılamlarını Kurmanci olarak seslendirmektedir. Varto'dan Hıdır Baş (1955-2023) ve Devrêş Baba (1938-1999) gibi Zaza dili konuşan halk şairlerinin ise Alevi müzik geleneklerinden veya Türk âşık geleneğinden daha güçlü biçimde etkilendikleri görülmektedir.

Orta ve güney Zaza topluluklarının -çoğunlukla Sünni İslam'ı benimseyen grupların- müziği hakkında bilgi oldukça sınırlıdır. Bu bölgelerde qeside, ilahi, mevlîd ve beyîd gibi İslami formlar yaygın biçimde icra edilmektedir. Ancak bu biçimlerin yerel özellikler taşıyıp taşımadığı ya da daha geniş bir Müslüman Anadolu stiline uyup uymadığı hâlâ belirsizdir. Bu sorunu doğrudan ele alan tek çalışma, Zaza dilinde mevlîdler üzerine hazırlanan ve ikinci ihtimali destekleyen makaledir (Tıraşçı 2012). Bingöl'den yalnızca iki şarkıcı, yerel bağlamın ötesine sınırlı da olsa tanınırlık kazanmıştır: Rêncber Ezîz (1955-1988; Karasu 2012) ve Sait Altun (ö. 2018). Her iki sanatçının müzikal tarzı, Dersim ile ilişkilendirilen estetikten belirgin şekilde farklıdır. Rêncber Ezîz, dönemindeki sol müzik akımlarının etkisiyle repertuvarına uzun havaları dahi dahil etmiştir. Buna karşılık Sait Altun, daha çok düğünlerde ve eğlence etkinliklerinde yaptığı performanslarla tanınmakta olup, icralarında genellikle elektrikli saz kullanmıştır.

Bugün itibarıyla, Diyarbakır ve Urfa gibi güney illerinden ya da Kayseri, Kars ve Ardahan'daki daha küçük Zaza yerleşimlerinden **Zaza dilinde şarkılar** veya bu dili kullanan **yerel şarkıcılar** hakkında hiçbir kayıt ya da

çalışma bulunmamaktadır. En tanınmış Zaza müzisyenleri arasında ise, aslen Dicle-Pîranlı olup hâlen Almanya'nın Köln kentinde yaşayan **Mehmet Akbaş** öne çıkmaktadır. Genel olarak bakıldığında, Zaza müzik geleneklerinin ortak özelliklerini belirlemek güçtür. **Lawik, deyir, kelûm, lûrikî (ninni), kilam ve siware (ağıt)** gibi birçok tür, Anadolu'nun diğer dillerinde icra edilen karşılıklarına büyük ölçüde benzemektedir.

Zaza Müziği ve Kurmanci Müziği

Zaza ve Kurmanci konuşan toplulukların müzik gelenekleri arasında kapsamlı ve sistematik bir karşılaştırma henüz yapılmamıştır. Bunun başlıca nedenlerinden biri, **Kurmanci konuşulan bölgelerdeki müzikal geleneklerin bile kendi içinde bütüncül bir yapı sergilememesidir.** Müzik, dilden daha hızlı değişen ve uyum sağlayan bir pratik olarak görünmektedir; bu nedenle müzikal dönüşümler ancak yirminci yüzyılın ortalarına uzanan ses kayıtlarıyla veya Zaza dilindeki şarkılar için yüzyılın sonlarından itibaren mevcut olan notalı kaynaklarla takip edilebilmektedir. Bu durum, yalnızca güncel dil kullanımlarına dayanarak dillerin tarihçesini ve karşılıklı ilişkilerini yeniden kurgulayabilen **karşılaştırmalı dilbilim çalışmalarından belirgin biçimde ayrılmaktadır.**

Orta Doğu'daki geniş Kürt nüfusu içinde müzik gelenekleri, Kürt toplulukları için evrensel olarak geçerli sayılabilecek yalnızca sınırlı sayıda ortak özellik sergiler. Kürt halk oyunları ya da dengbêj geleneği gibi bazı gelenekler belirli yapısal veya stilistik benzerlikler taşısa da, bölgesel ve dini farklılıkların şekillendirdiği çok çeşitli müzik biçimleri mevcuttur. Örneğin Hakkâri'nin müzik kültürü, Dersim'in ya da Batı İran'ınkinden belirgin ölçüde ayrılır. Benzer müzik pratiklerinin farklı bölgelerde farklı terimlerle anılması (Allison 2001) veya aynı terimin yerel bağlamda farklı anlamlar taşıması bu çeşitliliği daha da artırmaktadır. Dersim'in merkezinde bile Zaza topluluklarınınkinden ayrışan tek bir "Kurmanci müzik tarzı"ndan söz etmek mümkün değildir. Hozat ilçesine bağlı Bargini (Karabakır)

köyünde bağlama eşliğinde kılam söyleyen **Mahmut Baran** (1923-1975) ile oğlu **Ali Baran**'ın (d. 1956) melodik tarzları, Kiğı'daki dengbêjlerin icralarından ya da Muhundu bölgesine özgü şarkılardan önemli ölçüde farklılık göstermektedir.

Her ne kadar çok sayıda akademisyen "Kürt müziği" üzerine çalışmalar yayımlamış olsa da, bugüne kadar yalnızca bir makale doğrudan **Zaza müzik geleneklerine** odaklanmıştır: Beltekin'in "Zazalarda müzik" başlıklı çalışması (Beltekin 2019). Makale, müzikal yapılardan ziyade ağırlıklı olarak şarkı sözlerinin içeriklerine odaklanmaktadır. Beltekin'in temel vaka incelemesi Bingöllü şarkıcı **Rêncber Ezîz**'dir; ancak qeside, ilahi, mevlîd ve beyîd gibi Sünni dini biçimlerin yanı sıra lawik, deyir, kelam, aşk ve emek temalı şarkılar, lûrikî (ninniler), şîware (ağıtlar) ve enstrümantal müzik gibi çeşitli türleri de ele almaktadır. Bununla birlikte, bu müzik biçimlerinin hiçbiri Zaza diline özgü değildir; aksine, farklı dilsel ve kültürel ortamlarda ortak olarak kullanılan türlerdir.

İran'ın kuzeybatısındaki Gurani gibi ilişkili dillerin müzik gelenekleriyle (Hooshmanddrad 2004) yapılabilecek karşılaştırmalar ise hem akademik literatürün hem de tarihsel kaynakların eksikliği nedeniyle büyük ölçüde spekülatif kalmaktadır. Bu bağlamda en fazla, birçok dil topluluğunda görülen **uzun saplı bağlamanın yaygın kullanımı** gibi yüzeysel benzerlikler saptanabilmektedir.

"Zazalar"ın veya "Kürtler"in kendine özgü bir müzik diline sahip olup olmadığına ilişkin yaygın tartışma, tarihsel belgelerin neredeyse tamamen yokluğu nedeniyle akademik düzeyde yanıtlanamaz durumdadır. Zaza şarkılarına ait bilinen en eski ses kayıtları ancak yirminci yüzyılın ortalarına uzanmaktadır. Bu tür kaynaklar, bölgedeki müziğin "kökenleri"ne ya da birkaç yüzyıl öncesine dayanan eski müzik yapılarının günümüze kadar nasıl varlık gösterdiğine ilişkin güvenilir bir teori geliştirmek için yetersiz kalmaktadır.

Yakın Zamandaki Gelişmeler

Yirminci yüzyılın ortalarından itibaren yaşanan yoğun kentleşme süreci sonucunda birçok köy -özellikle etnik ya da dini azınlıkların yaşadığı yerleşimler- büyük ölçüde boşalmış; çoğu yerde yalnızca birkaç yaşlı sakin kalıcı olarak yaşamayı sürdürmüştür. Buna karşılık Tunceli, Bingöl ve Varto gibi kasabalar yeni kentsel merkezler olarak gelişmiştir. Köylerde akraba ve tanıdıklar için doğrudan şarkı söylemeye dayanan gelenek, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte dönüşmüş; müzik artık radyo, kaset, televizyon ve dijital platformlar aracılığıyla dolaşıma girmiş, ayrıca kayıt stüdyolarında üretilen profesyonel düzenlemeler yaygınlaşmıştır. Zaza dilinde müzik de bu süreçte giderek **siyasallaşmış**, bazı sanatçılar ise daha geniş Türk müzik piyasasında görünürlük ve başarı arayışına yönelmiştir.

1961'den itibaren çok sayıda Zaza dili konuşan kişi, özellikle Türk devletinin ana dillere ve Aleviliğe yönelik baskıları nedeniyle Avrupa'ya göç etmiştir. En geç 1990'lı yıllardan itibaren Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde çok sayıda **Dersim ve Varto derneği** ile **Alevi örgütü** kurulmuş; Zaza dili konuşan bireyler bu kurumlarda etkin roller üstlenmiştir. Bu dönemden itibaren Zaza dili konuşan sanatçıların katıldığı büyük konserler ve festivaller düzenli biçimde Avrupa'nın dört bir yanında gerçekleştirilmekte ve hem Türk hem de Türkiyeli olmayan geniş bir izleyici kitlesi tarafından takip edilmektedir. Günümüzde en tanınmış Zaza sanatçılarının çoğu Avrupa'da yaşamaktadır veya kariyerlerinin önemli bir bölümünü Avrupa'da sürdürmüştür. Bunlar arasında **Yılmaz Çelik** (Basel/Dersim), **Kemal Kahraman** (Berlin/Dersim), **Sakina Teyna** (Viyana), **Mikail Aslan** (Mainz), **Ahmet Aslan** (Köln/Rotterdam/İstanbul), **Zelemele** (Düsseldorf), **Mehmet Çapan** (Kornwestheim), **Rêncber Ezîz** (1955-1988; son yıllarında Bremen), **Seîd Altun** (Almanya), **Nilüfer Akbal** (Köln), **Lütfü Gültekin** (Brüksel), **Ozan Serdar** (Bonn), **Mehmet Akbaş** (Köln), **Maviş Güneşer** (Berlin), **Ferhat Tunç** (Rüsselsheim), **Ali Asker** (Strasbourg) ve **Taner Akyol** (Berlin) yer almaktadır (Greve & Şahin 2019).

Zaza müziği Avrupa'da belirgin bir dönüşüm geçirmiştir. Bir

yandan pek çok göçmen, eski müzik geleneklerinin yok olmadan önce kayıt altına alınması ve belgelenmesi için çaba göstermiştir. Avrupa'da yaşayan derlemeciler -Daimi Cengiz, Musa Canpolat, Hawar Tornecengi, Zilfi Selcan, Metin ve Kemal Kahraman, Hüseyin Erdem ve Tevfik Şahin- uzun yıllar boyunca tarihi müzik icralarından oluşan kapsamlı arşivler oluşturmuştur. Müzisyenler, bu koleksiyoncularla yaptıkları görüşmelere dayanarak geleneksel repertuarları yeniden canlandırmışlardır. Avrupa diasporasının güçlü etkisiyle 1990'lardan itibaren belirgin bir **"Dersim revival"** yaşanmış ve bu canlanma, zamanla diğer Zaza bölgelerinin müzikal mirasını gölgede bırakmıştır.

Aynı dönemde Avrupa'da yeni müzikal ifade biçimleri de ortaya çıkmıştır. Örneğin Metin ve Kemal Kahraman, gitar, keman ve flüt gibi Avrupa enstrümanlarını kullanarak şarkılarını yeniden düzenlemiş; Zelemele, Zaza şarkılarını rock ve hip hop tarzında yorumlamıştır. Mikail Aslan, 2001-2005 yılları arasında öğrenim gördüğü Mainz'daki Peter Cornelius Konservatuvarı'nda **Munzur** şarkısının orkestra düzenlemesine katkıda bulunmuş, Ahmet Aslan ise Rotterdam'daki Codarts Konservatuvarı'nda flamenko gitar eğitimi almıştır. Taner Akyol daha da ileri giderek 1938 katliamları üzerine çağdaş besteler üretmiş; oda orkestrası için bestelediği **Tertele** adlı eserin prömiyeri Hamburg'daki Elbphilharmonie'de gerçekleştirilmiştir (Greve & Şahin 2019).

Sonuç

Bu metin, Zaza (Kırmanj-Dimilî) dili konuşan toplulukların müzik geleneklerinin hem coğrafi hem de tarihsel olarak son derece parçalı, yerel ve yeterince belgelenmemiş olduğunu ortaya koymaktadır. Zaza müziği üzerine bütüncül bir değerlendirme yapılmasını güçleştiren temel etkenler; geniş bir coğrafyaya yayılmış lehçe farklılıkları, bölgesel-dini ayrışmalar ve özellikle yazılı ile sesli tarihsel kaynakların ciddi ölçüde sınırlı olmasıdır. Bu nedenle "Zaza müziği"nden tekil, homojen bir gelenek olarak söz etmek analitik olarak mümkün görünmemektedir.

Metnin temel argümanı, Dersim'in bu tablo içinde istisnai bir konum işgal ettiğidir. Dersim'deki müzik geleneği, Alevi inancı ve 1937-38 katliamlarıyla şekillenen travmatik tarih nedeniyle ağıt merkezli, derin melankolik bir estetik kazanmış; müzik burada yalnızca estetik bir ifade değil, kolektif hafızanın ve yasın taşıyıcısı haline gelmiştir. Zaza dilinin cem ritüelleri ve dini deyişler içindeki merkezi rolü, Dersim'i hem dilsel hem de inançsal bir müzik odağına dönüştürmüştür. Buna karşın komşu Zaza bölgelerinde müzik pratikleri Dersim'le kimi ortaklıklar taşısa da, travmatik tarih tarafından bu ölçüde belirlenmiş bir estetik yoğunluk görülmemektedir.

Metin ayrıca, Zaza ve Kurmanci müzikleri arasında sistematik bir karşılaştırmanın neden henüz yapılamadığını; müziğin dilsel sınırlardan daha hızlı dönüşen, bölgesel ve dini bağlamlara duyarlı bir pratik olduğunu vurgulamaktadır. "Kürt müziği" ya da "Zaza müziği" gibi üst kategorilerin, mevcut tarihsel ve etnomüzikolojik veriler ışığında sınırlı açıklayıcılığa sahip olduğu savunulmaktadır.

Son olarak, metnin önemli bir katkısı, Avrupa diasporasının Zaza müziği üzerindeki dönüştürücü etkisini göstermesidir. Göç, bir yandan geleneksel repertuarların kayıt altına alınmasını ve belgelenmesini mümkün kılmış, diğer yandan yeni estetik arayışlar, melez müzik formları ve güçlü bir "Dersim revival" süreci yaratmıştır. Bu canlanma, Zaza müziğini ulusötesi bir bağlama taşımış; hafıza, siyaset ve estetik arasında kurulan yeni ilişkilerle müziği yaşayan, dönüşen bir kültürel alan haline getirmiştir.

Kaynakça & İleri Okumalar

Allison, Christine. 2001. *The Yezidi Oral Tradition in Iraqi Kurdistan*. Richmond, Surrey: Curzon.

Aslan, Mahmut. 2010. "Müzik ve Kültürel Kökler Bağlamında Dersim Müziği." İçinde *Herkesin Bildiği Sır: Dersim*, haz. Şeref Aslan, 197-220. İstanbul: İletişim Yayınları.

Beltekin, Nihat. 2019. "Zazalarda Müzik." İçinde *Sözden*

Yazıya Zazaca, haz. Nuri Baran Akın ve M. Kırkan, 233-259. İstanbul: Peywend Yayınları.

Çağlayan, Ercan. 2016. *Zazalar: Tarih, Kültür ve Kimlik*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Cengiz, Daimi. 2010. *Dizeleriyle Tarihe Tanık Dersim Şairi Sey Qaji*. İstanbul: Horasan Yayınları.

Cengiz, Daimi. 2014. "Kureyşan (Khuresu) Ocağı'nın Cem Ritüeli ve Ritüel Musikisi." *Tunceli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 3: 56-94.

Erdoğan, Ali. 2023. "Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Alevilik ve Müzik (Tunceli Örneği)." *Edep Erkan* 4: 121-140.

Greve, Martin, ve Deniz Kızıldağ. 2025 (basımda). *Musical Traces of a Lost Past: Looking for Greater Dersim*. Würzburg: Ergon Verlag.

Greve, Martin, ve Özge Şahin. 2019. *Anlatılamazı İfade Etmek: Dersim'in Yeni Sound'unun Oluşumu*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Hooshmandrad, Parisa. 2004. *Performing the Belief: Sacred Music Practice of the Kurdish Ahl-e Haqq of Gûrân*. Doktora tezi, University of California, Berkeley.

Kaya, Mehmet Sait. 2011. *The Zaza Kurds of Turkey: A Middle Eastern Minority in a Globalised Society*. London: I.B. Tauris.

Lezgîn, Reşat Ali. 2016. *Toplumsal Kürt Gruplarından Zazalar: Köken, Coğrafya, Din, Dil, Edebiyat*. Diyarbakır: Roşna Yayınları.

Önal, Özkan. 2021. "Mazgirt Müzik Kültüründe Oyun Ezgileri Geleneği." İçinde *Mazgirt*, 698-713. İstanbul: Ütopya Yayınları.

Önder, Erdal, ve Özlem Şenol. 2018. "Hozat'ta Müzik Kültürü." İçinde *Hozat*, haz. Şeref Aslan ve Zeynep Hepkon,

214-237. İstanbul: Ütopya Yayınları.

Özcan, Metin. 2003. *Kürdün Gelini: Notalarıyla Tunceli Halk Türküleri ve Oyun Havaları*. Ankara: Kalan Yayınları.

Özcan, Metin, ve Hamit Çağlayan. 2019. *Tarihsel ve Sosyolojik Gelişimi ile Zazaca: Tarih, Edebiyat, Coğrafya, Folklor*. Tunceli: Kalan Yayınları.

Şahin, Turgay. 2016. *Lawıkê Qerebêli u Qoçgiriye*. İstanbul: Tij Yayınları.

Tıraşçı, Mehmet. 2012. "Zazaca Mevlidler ve Müzikal Olarak İcra Ediliş Tarzları." İçinde *II. Uluslararası Zaza Tarihi ve Kültür Sempozyumu (4-6 Mayıs 2012)*, haz. Mehmet Varol, 676-687. Bingöl: Bingöl Üniversitesi Yayınları.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi'nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir